

Εκταση **3.683** τ. χλμ. Κάτοικοι **1.048.150** (2011: **1.104.460**)

Ο νομός Θεσσαλονίκης συνορεύει με τους νομούς Πέλλας, Ημαθίας (δυτικά), Κιλκίς (βόρεια, βορειοδυτικά), Σερρών (βόρεια), Χαλκιδικής (νότια). Βρέχεται από τον Θερμαϊκό και τον Στρυμονικό Κόλπο.

Πρωτεύουσά του είναι η πόλη της Θεσσαλονίκης που αποτελεί το δεύτερο βιομηχανικό και εμπορικό κέντρο της χώρας. Στο επισκέπτη έχει να παρουσιάσει πολλά ενδιαφέροντα, ορεινές ή παραθαλάσσιες φυσικές ομορφιές, κτίρια, μνημεία, παραδοσιακές συνοικίες, πλούσιες αγορές.

Η επαρχία της Θεσσαλονίκης εκτείνεται στον ομώνυμο κάμπο που απλώνεται από τους λόφους του Χορτιάτη μέχρι τον ποταμό Λουδία, σε ένα τμήμα του βυθίσματος του Λαγκαδά και στην κοιλάδα του Ανθεμώντα. Οι πόλεις, οι κωμοπόλεις και τα χωριά της είναι ως επί το πλείστον πεδινά με εξαίρεση τον Χορτιάτη, τα Βασιλικά και το Πανόραμα. Η επαρχία Λαγκαδά καλύπτει το ανατολικό τμήμα του νομού. Είναι πεδινή στο 48% των εδαφών της, όπου σχηματίζονται και οι λίμνες Κορώνεια (Λαγκαδά ή Αγίου Βασιλείου) και Βόλβη. Ορεινές της εκτάσεις υψώνονται τα βουνά του Χολομώντα και της Βόλβης, που δεσπόζουν βόρεια της ομώνυμης λίμνης, του Βερτίσκου και του Κερδίλιου.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, στο νομό συγκεντρώνονται 1.048.151 κάτοικοι, αριθμός που αντιστοιχεί στο 9,6% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Σε σχέση με το 1991 αυξήθηκε κατά 10,7%. Το 1997 και το 1998 είχε το τέταρτο ποσοστό φυσικής αύξησης του πληθυσμού μετά τα Δωδεκάνησα, την Ξάνθη και το Ηράκλειο (υπεροχή γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους: 2,9). Υψηλή είναι επίσης η αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους: 67 έναντι 61 μέσου όρου της χώρας.

Παράγει το 9,9% του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος και το 16% της μεταποιητικής δραστηριότητας. Το 1999 το ανά κάτοικο δηλωθέν εισόδημα έφτανε τα 4.988,99 ευρώ. Στα 4.988,99 ευρώ υπολογίζονταν και οι ανά κάτοικο αποταμιευτικές καταθέσεις. Οι κάτοικοι του νομού το 1999 πλήρωναν κατά κεφαλή φόρο εισοδήματος 405 ευρώ.

Στις επιχειρήσεις του νομού αναλογούσε το 12 - 15% των βιομηχανικών επενδύσεων (στοιχεία του 1998).

Είναι η πρώτη παραγωγός περιοχή ρυζιού και γάλακτος με το 61% και το 10% της παραγωγής της χώρας αντίστοιχα. Είναι η δεύτερη σε παραγωγή τυροκομικών προϊόντων, η τέταρτη στον τομέα του κρέατος, η έκτη στο σιτάρι και η έβδομη στην τομάτα.

Μείωση κατά 4,6% παρουσίασε η επιβατική κίνηση στο αεροδρόμιο «Μακεδονία» της Θεσσαλονίκης το οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2001. Μείωση κατά 18,4% παρουσίασε και η εμπορευματική κίνηση στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης το δίμηνο Ιανουαρίου -Φεβρουαρίου 2001.

Από την **ιστορία** του νομού

Ολόκληρο το δυτικό τμήμα του νομού Θεσσαλονίκης, αυτό που σχηματίζει την πεδιάδα των ποταμών Αξιού, Λουδία και Αλιάκμονα, κάποτε ήταν θάλασσα. Αν, για παράδειγμα, η Πέλλα (του νομού Πέλλας) είχε κτιστεί στα τέλη της Νεολιθικής με αρχές της εποχής του Χαλκού, θα ήταν μια παράλια πόλη. Την εποχή που κτίστηκε, ήταν προσιτή στα πλοία, καθώς ο Λουδίας ήταν πλωτός ως εκεί. Οι προσχώσεις των ποταμών, στο διάβα των χιλιετιών, νίκησαν τη θάλασσα κι άπλωσαν τη στεριά ως εκεί που σήμερα βρίσκεται, χωρίς αυτό να σημαίνει και το τέλος της στεριανής προέλασης. Η φορά των πραγμάτων οδηγεί στη μετατροπή της πόλης της Θεσσαλονίκης σε παραλίμνια αρχικά και μεσογειακή στη συνέχεια.

Η παλαιότερη γνωστή σ' εμάς κατοίκηση στα όρια της Θεσσαλονίκης βρίσκεται στον χώρο της Διεθνούς Έκθεσης και ανάγεται στη Νεολιθική εποχή (5.800 – 4.500 π.Χ.). Βρέθηκαν εκεί στιλβωμένα αγγεία σε σχήμα φιάλης, μερικά ζωγραφισμένα με κόκκινες κυματιστές γραμμές. Κι ακόμα, βρέθηκαν εργαλεία και κοσμήματα.

Νεολιθικοί οικισμοί εντοπίστηκαν επίσης στις περιοχές της Σταυρούπολης, του Τρίλοφου και της Θέρμης. Σε όλες, οι κάτοικοι διέθεταν οικόσιτα ζώα αλλά και κοπάδια αιγοπροβάτων. Σε όλες βρέθηκαν αγγεία στιλβωμένα, άλλα με ζωγραφιστή διακόσμηση και άλλα με χαραγμένη.

Η επαφή των κατοίκων της περιοχής του Θερμαϊκού με τον Νότο προκύπτει ότι υπήρξε από τα μυκηναϊκά χρόνια κι έπειτα. Με πρωτοβουλία Μυκηναίων εμπόρων που έφτασαν ως τον Θερμαϊκό και προχώρησαν στα ενδότερα αναπλέοντας τα πλωτά ποτάμια.

Μεγάλη ακμή γνώρισε ο οικισμός στην Τούμπα της Θεσσαλονίκης ανάμεσα στα 1600 με 1100 π.Χ. Ο οικισμός αυτός συνέχισε να υπάρχει και μετά το κτίσιμο της Θεσσαλονίκης. Από την πρωτοϊστορική εποχή όμως κι έπειτα, πλήθυναν οι οικισμοί στην περιοχή της Θεσσαλονίκης κι έγιναν πιο έντονα τα σημάδια της επαφής με τον Νότο αλλά και με την Ιωνία. Οικισμοί όπως αυτοί στο Καραμπουρνάκι, στη βορειοδυτική πλευρά της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης, στη Σίνδο, στην Αίνεια (βορειοδυτικά της Νέας Μηχανιώνας) μαρτυρούν συνεχή κατοίκηση και ανάπτυξη της περιοχής ως τα Αρχαϊκά χρόνια. Οι πόλεις της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης συνέχισαν να υπάρχουν στη σκιά των μεγάλων πόλεων των Μακεδόνων και των αποικιών, των Αθηναίων κυρίως, ώσπου ο Κάσσανδρος έκτισε την Κασσάνδρεια (στην περιοχή της Ποτειδαιας Χαλκιδικής) και την Θεσσαλονίκη. Η Κασσάνδρεια δεν προέκυψε με λαμπρό μέλλον. Η Θεσσαλονίκη πρέπει να ξεπέρασε τις προσδοκίες του.

Στα βυζαντινά χρόνια, ο νομός Θεσσαλονίκης ανήκε στο θέμα της Μακεδονίας. Τον Ι' μ.Χ. αιώνα, αποσπάστηκε ως αυτοτελές θέμα Θεσσαλονίκης με ευρύτερη από τη σημερινή περιφέρεια: Νότια, έφτανε ως τις εκβολές του ποταμού Πηνειού στον Πλαταμώνα (κι έπειτα ως τα νότια όρια της Θεσσαλίας), στα βορειοδυτικά απλωνόταν ως τον Σκάρδο, ανατολικά ως τον Στρυμόνα και περιελάμβανε όλη την Χαλκιδική. Τα βόρεια σύνορά του ήταν τα κάθε φορά σύνορα με την Βουλγαρία.

Επί τουρκοκρατίας, το Βιλαέτι της Θεσσαλονίκης απλωνόταν δυτικά ως πέρα από την Έδεσσα, βόρεια πέρα από τα ελληνογιουγκοσλαβικά και ελληνοβουλγαρικά σύνορα, νότια ως κάτω από την Κατερίνη και ανατολικά ως πέρα από τη Δράμα. Τότε, συνόρευε δυτικά με το Βιλαέτι Μοναστηρίου και βόρεια με το Βιλαέτι Σκοπίων.

Τα σημερινά όριά του είναι αποτέλεσμα των διοικητικών ρυθμίσεων του εικοστού αιώνα.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 30.3.2011)